Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 26 marca 2026 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Rozporządzenie (UE) nr 650/2012 – Artykuły 1, 3 i 4 – Zakres stosowania – Pojęcie „spraw dotyczących spadku” – Zapis ustawowy z tytułu opieki sprawowanej przez opiekuna nad zmarłym za jego życia – Jurysdykcja ogólna sądu państwa członkowskiego do orzekania co do ogółu spraw dotyczących spadku

W sprawie C-618/24 [Isergartler] [i]

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Oberster Gerichtshof (sąd najwyższy, Austria) postanowieniem z dnia 10 września 2024 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 24 września 2024 r., w postępowaniu:

XK,

TR,

VQ

przeciwko

SM,

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: I. Jarukaitis, prezes izby, M. Condinanzi, N. Jääskinen (sprawozdawca), R. Frendo i A. Kornezov, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Richard de la Tour,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu XK, TR i VQ – M. Kinberger, Rechtsanwalt,

* Język postępowania: niemiecki.

[i] Niniejszej sprawie została nadana fikcyjna nazwa. Nie odpowiada ona rzeczywistej nazwie ani rzeczywistemu nazwisku żadnej ze stron postępowania.

– w imieniu Komisji Europejskiej – M. Wasmeier i W. Wils, w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po zapoznaniu się ze stanowiskiem rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 4 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego (Dz.U. 2012, L 201, s. 107).

2 Wniosek ten został złożony w sporze między XK, TR i VQ, mającymi miejsce zamieszkania w Niemczech, a SM, mającym miejsce zamieszkania w Austrii, powstałym w ramach postępowania w przedmiocie nabycia praw do dziedziczenia po zmarłej w 2021 r. byłej partnerce SM, który aż do jej śmierci świadczył na jej rzecz opiekę.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Motywy 7–9, 11, 14, 34 i 59 rozporządzenia nr 650/2012 stanowią:

„(7) Należy ułatwić prawidłowe funkcjonowanie rynku wewnętrznego poprzez usuwanie przeszkód w swobodnym przepływie osób, które napotykają obecnie trudności w wykonywaniu przysługujących im praw w zakresie spraw spadkowych mających skutki transgraniczne. W europejskiej przestrzeni sprawiedliwości obywatele muszą być w stanie uregulować zawczasu swoje sprawy spadkowe. Prawa spadkobierców i zapisobierców, innych osób bliskich zmarłemu oraz wierzycieli spadkowych muszą zostać zagwarantowane w sposób skuteczny.

(8) Aby osiągnąć powyższe cele, w niniejszym rozporządzeniu należy zawrzeć przepisy dotyczące jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania – lub, w stosownych przypadkach, przyjmowania –, wykonalności i wykonywania orzeczeń, dokumentów urzędowych i ugód sądowych, a także przepisy dotyczące ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego.

(9) Zakres stosowania niniejszego rozporządzenia powinien obejmować wszystkie cywilnoprawne aspekty dziedziczenia majątku po osobie zmarłej, a mianowicie wszystkie formy przejścia składników majątku, praw i obowiązków na skutek śmierci, czy to na podstawie dobrowolnego rozrządzenia na wypadek śmierci, czy to w drodze dziedziczenia ustawowego.

[…]

(11) Niniejsze rozporządzenie nie powinno mieć zastosowania do dziedzin prawa cywilnego innych niż dziedziczenie. Dla pełnej jasności, liczne kwestie, które mogłyby być postrzegane jako powiązane z kwestiami dziedziczenia, powinny zostać wyraźnie wyłączone z zakresu stosowania niniejszego rozporządzenia.

[…]

(14) Prawa i dobra powstające lub przenoszone inaczej niż w drodze dziedziczenia, na przykład w drodze darowizn, powinny również zostać wyłączone z zakresu stosowania niniejszego rozporządzenia. Jednak prawo wskazane przez niniejsze rozporządzenie jako prawo właściwe dla dziedziczenia powinno określać, czy darowizny lub inne formy rozporządzeń inter vivos, rodzące prawa rzeczowe przed śmiercią, powinny zostać zwrócone lub uwzględniane do celów ustalenia – zgodnie z prawem właściwym dla dziedziczenia – udziałów beneficjentów.

[…]

(34) Dla zapewnienia harmonijnego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości należy unikać wydawania niedających się pogodzić orzeczeń w różnych państwach członkowskich. W tym celu niniejsze rozporządzenie powinno przewidywać ogólne zasady proceduralne podobne do zasad przewidzianych w innych aktach prawnych Unii w obszarze współpracy sądowej w sprawach cywilnych.

[…]

(59) Z uwagi na ogólny cel niniejszego rozporządzenia, jakim jest wzajemne uznawanie wydanych w państwach członkowskich orzeczeń w przedmiocie dziedziczenia, niezależnie od tego, czy takie orzeczenia wydano w postępowaniu procesowym, czy nieprocesowym, w niniejszym rozporządzeniu powinny znaleźć się przepisy dotyczące uznania, wykonalności i wykonania orzeczeń podobne do przepisów przewidzianych w innych aktach prawnych Unii w obszarze współpracy sądowej w sprawach cywilnych”.

4 Artykuł 1 tego rozporządzenia, zatytułowany „Zakres stosowania”, ma następujące brzmienie:

„1. Niniejsze rozporządzenie stosuje się do dziedziczenia majątku po osobach zmarłych. […]

2. Z zakresu stosowania niniejszego rozporządzenia wyłączone są:

[…]

e) zobowiązania alimentacyjne inne niż zobowiązania powstające wskutek śmierci;

[…]

g) prawa i dobra powstające lub przenoszone inaczej niż w drodze dziedziczenia, na przykład w drodze darowizn, współwłasności z zastrzeżeniem przejścia prawa na pozostającego przy życiu współwłaściciela, funduszy emerytalnych, umów ubezpieczenia oraz umów o podobnym charakterze, z zastrzeżeniem art. 23 ust. 2 lit. i);

[…]”.

5 Artykuł 3 wspomnianego rozporządzenia, zatytułowany „Definicje”, stanowi w ust. 1 lit. a):

„Do celów niniejszego rozporządzenia:

a) »dziedziczenie« oznacza dziedziczenie majątku po osobie zmarłej i obejmuje wszystkie formy przejścia składników majątku, praw i obowiązków na skutek śmierci, czy to na podstawie dobrowolnego rozrządzenia na wypadek śmierci, czy to w drodze dziedziczenia ustawowego”.

6 Zgodnie z art. 4 tego samego rozporządzenia, zatytułowanym „Jurysdykcja ogólna”, jurysdykcję do orzekania co do ogółu spraw dotyczących spadku mają sądy państwa członkowskiego, w którym zmarły miał swoje miejsce zwykłego pobytu w chwili śmierci.

7 Artykuł 21 rozporządzenia nr 650/2012, zatytułowany „Zasada ogólna”, stanowi w ust. 1:

„Jeżeli przepisy niniejszego rozporządzenia nie stanowią inaczej, prawem właściwym dla ogółu spraw dotyczących spadku jest prawo państwa, w którym zmarły miał miejsce zwykłego pobytu w chwili śmierci”.

8 Artykuł 22 tego rozporządzenia, zatytułowany „Wybór prawa”, stanowi w ust. 1:

„Każdy może dokonać wyboru prawa państwa, którego obywatelstwo posiada w chwili dokonywania wyboru lub w chwili śmierci, jako prawa, któremu podlega ogół spraw dotyczących jego spadku.

[…]”.

9 Artykuł 23 wspomnianego rozporządzenia, zatytułowany „Zakres stosowania prawa właściwego”, stanowi w ust. 1 i 2:

„1. Prawu ustalonemu zgodnie z art. 21 lub 22 podlega ogół spraw dotyczących spadku.

2. Prawu temu podlegają w szczególności:

[…]

h) rozrządzalna część spadku, udziały obowiązkowe oraz inne ograniczenia w rozrządzaniu na wypadek śmierci, oraz roszczenia, jakie osoby bliskie zmarłego mogą zgłaszać wobec majątku spadkowego lub spadkobierców;

i) obowiązek zwrotu lub zaliczenia darowizn i zapisów przy określaniu udziałów należnych różnym beneficjentom; […]

[…]”.

Prawo austriackie

10 Paragraf 677 Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (kodeksu cywilnego), w brzmieniu mającym zastosowanie do sporu w postępowaniu głównym (zwanego dalej „ABGB”), przewiduje:

„1. Osoba bliska zmarłego, która opiekowała się zmarłym przez co najmniej sześć miesięcy w ciągu ostatnich trzech lat przed jego śmiercią w większym niż nieznaczny stopniu, jest

uprawniona do otrzymania z tego tytułu zapisu ustawowego, chyba że otrzymała darowiznę lub wynagrodzenie.

2. Za »opiekę« uznaje się każde działanie, które służy zapewnieniu, w najszerszym możliwym zakresie, osobie wymagającej opieki niezbędnego wsparcia i pomocy oraz poprawie jej zdolności do prowadzenia samodzielnego życia, zgodnego z jej potrzebami.

3. Za »osoby bliskie« uznaje się osoby należące do kręgu ustawowych spadkobierców zmarłego, ich małżonka, zarejestrowanego partnera lub konkubenta oraz ich dzieci, a także konkubenta zmarłego i jego dzieci".

11 Paragraf 678 ABGB stanowi:

„1. Wysokość zapisu zależy od charakteru, czasu trwania i zakresu świadczeń.

2. Zapis jest w każdym wypadku należny obok zachowku, natomiast nie jest należny obok innych przysporzeń z masy spadkowej, jeśli zmarły tak zastrzegł. Zapis może zostać cofnięty tylko wtedy, gdy zachodzą przesłanki wydziedziczenia".

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

12 Z postanowienia odsyłającego wynika, że była partnerka SM zmarła w 2021 r. i że do chwili śmierci miała ona miejsce zamieszkania w Austrii.

13 Orzeczeniem Bezirksgericht Zell am See (sądu rejonowego w Zell am See, Austria) spadek po zmarłej został przyznany XK, TR i VQ, którzy mają miejsce zamieszkania w Niemczech.

14 SM, który opiekował się zmarłą w okresie trzech lat poprzedzających jej śmierć, dochodzi zapłaty kwoty 57 200 EUR należnej mu z tytułu opieki sprawowanej przez niego nad zmarłą za jej życia, powołując się w tym względzie na § 677 ABGB, który przewiduje z tego tytułu „zapis ustawowy" (zwany dalej „środkiem spornym w postępowaniu głównym").

15 Landesgericht Salzburg (sąd krajowy w Salzburgu, Austria) odrzucił powództwo wytoczone w tym zakresie przez SM ze względu na brak jurysdykcji międzynarodowej. Sąd ten uznał, że chociaż środek sporny w postępowaniu głównym został skonstruowany w prawie krajowym jako zapis ustawowy, w rzeczywistości stanowił on rekompensatę za usługi opiekuńcze świadczone przez opiekuna na rzecz zmarłego za jego życia. Co za tym idzie, w przekonaniu tego sądu taki środek należy zakwalifikować jako „wierzytelność" wynikającą z prawa zobowiązań, która tym samym nie wchodzi w zakres stosowania rozporządzenia nr 650/2012.

16 SM wniósł apelację od tego orzeczenia do Oberlandesgericht Linz (wyższego sądu krajowego w Linzu, Austria), który wyrokiem z dnia 12 czerwca 2024 r. uwzględnił tę apelację. Sąd ten uznał zasadniczo, że zakres stosowania rozporządzenia nr 650/2012 obejmuje wszystkie cywilnoprawne aspekty dziedziczenia. Tymczasem, ponieważ środek sporny w postępowaniu głównym stanowi zapis ustawowy, o charakterze zbliżonym do zachowku, okoliczność, że elementy konstytutywne takiego roszczenia powstały za życia zmarłego, nie może zdaniem tego sądu uzasadniać wyłączenia stosowania tego rozporządzenia. Wobec powyższego wspomniany sąd uznał się za właściwy do wydania orzeczenia.

17 XK, TR i VQ wnieśli skargę rewizyjną do Oberster Gerichtshof (sądu najwyższego, Austria), który jest sądem odsyłającym, od wyroku Oberlandesgericht Linz (wyższego sądu krajowego w Linzu). Twierdzą oni zasadniczo, że środek sporny w postępowaniu głównym nie jest objęty zakresem stosowania rozporządzenia nr 650/2012.

18 SM utrzymuje natomiast, że środek ten jest podobny do roszczenia o zachowek i że w związku z tym należy go uznać za objęty zakresem pojęcia „dziedziczenia" w rozumieniu rozporządzenia nr 650/2012.

19 W tym kontekście sąd odsyłający zastanawia się, czy wspomniany środek jest objęty zakresem stosowania rozporządzenia nr 650/2012, a w szczególności jego art. 4.

20 W tym względzie sąd ten wskazuje przede wszystkim, że środek sporny w postępowaniu głównym jest, zgodnie z uregulowaniami austriackimi, zapisem, który powstaje niezależnie od jakiegokolwiek testamentowego rozrządzenia zmarłego. Zapis ten ma cechy zachowku – i może przysługiwać obok zachowku – ponieważ beneficjent może zostać go pozbawiony tylko wtedy, gdy zachodzą przesłanki wydziedziczenia. Niemniej wykazuje on również analogię z przepisami z zakresu prawa zobowiązań lub regulującymi bezpodstawne wzbogacenie, jako że dotyczy wynagrodzenia za określone usługi. Sąd odsyłający uważa ponadto, że wspomniany środek ogranicza autonomię woli danej osoby co do kształtowania dziedziczenia po sobie.

21 Następnie sąd ten wyjaśnia, że doktryna jest podzielona co do tego, czy taki środek wchodzi w zakres prawa spadkowego, czy też prawa zobowiązań.

22 Wreszcie wspomniany sąd podkreśla, że ostatecznie skłania się do uznania, iż środek taki jak sporny w postępowaniu głównym wchodzi w zakres pojęcia „spraw dotyczących spadku" w rozumieniu art. 4 rozporządzenia nr 650/2012. Ów sąd wskazuje w tym względzie, po pierwsze, na implikacje tej instytucji prawnej na gruncie prawa spadkowego, a po drugie, na szeroką wykładnię pojęcia „dziedziczenia majątku po osobie zmarłej" w rozumieniu tego rozporządzenia, przyjętą w orzecznictwie Trybunału.

23 W tych okolicznościach Oberster Gerichtshof (sąd najwyższy) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy art. 4 rozporządzenia nr 650/2012 należy interpretować w ten sposób, że w wypadku dochodzenia roszczenia z zapisu opiekuńczego [»Pflegevermächtnis«, z tytułu opieki sprawowanej przez opiekuna] na podstawie § 677 [ABGB] mamy do czynienia ze »sprawą dotyczącą spadku«?".

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

24 Na wstępie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w ramach ustanowionej w art. 267 TFUE procedury współpracy między sądami krajowymi a Trybunałem do tego ostatniego należy udzielenie sądowi krajowemu użytecznej odpowiedzi, która umożliwi mu rozstrzygnięcie zawisłego przed nim sporu. Mając to na uwadze, Trybunał powinien w razie potrzeby przeformułować przedłożone mu pytania. Ponadto Trybunał może wziąć pod rozwagę normy prawa Unii, na które sąd krajowy nie powołał się w swoich pytaniach prejudycjalnych

[zob. podobnie wyroki: z dnia 20 marca 1986 r., Tissier, 35/85, EU:C:1986:143, pkt 9; a także z dnia 5 grudnia 2019 r., Centraal Justitieel Incassobureau (Uznawanie i wykonywanie kar o charakterze pieniężnym), C-671/18, EU:C:2019:1054, pkt 26 i przytoczone tam orzecznictwo].

25 Okoliczność, że formalnie sąd odsyłający odniósł się w swoich pytaniach do określonych przepisów prawa Unii, nie stoi bowiem na przeszkodzie temu, by Trybunał dostarczył temu sądowi wszystkich elementów wykładni prawa Unii, które mogą być użyteczne dla rozstrzygnięcia zawisłej przed nim sprawy, wyprowadzając z całości informacji przedstawionych mu przez sąd odsyłający, a w szczególności z uzasadnienia postanowienia odsyłającego, te aspekty prawa Unii, które wymagają wykładni w świetle przedmiotu sporu (zob. podobnie wyroki: z dnia 29 listopada 1978 r., Redmond, 83/78, EU:C:1978:214, pkt 26; a także z dnia 22 stycznia 2026 r., Secab, C-423/23, EU:C:2026:32, pkt 29).

26 W tym względzie z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika, że poprzez swoje pytanie sąd odsyłający zmierza do ustalenia, czy środek sporny w postępowaniu głównym wchodzi w zakres pojęcia „spraw dotyczących spadku” w rozumieniu art. 4 rozporządzenia nr 650/2012, który ustanawia jurysdykcję ogólną sądów państwa członkowskiego miejsca zwykłego pobytu zmarłego w chwili jego śmierci do orzekania co do ogółu spraw dotyczących spadku. Pytanie to wymaga również dokonania oceny, czy środek taki, jak sporny w postępowaniu głównym, jest objęty zakresem stosowania tego rozporządzenia, określonym w jego art. 1. Ponadto należy wziąć pod uwagę art. 3 ust. 1 lit. a) wspomnianego rozporządzenia, który definiuje pojęcie „dziedziczenia”. Co za tym idzie pytanie zadane przez sąd odsyłający wymaga dokonania wykładni art. 4 owego rozporządzenia w związku z jego art. 1 i art. 3 ust. 1 lit. a).

27 Ponadto, co się tyczy środka spornego w postępowaniu głównym, z postanowienia odsyłającego wynika, że ustawodawstwo austriackie przyznaje zapis w następstwie śmierci osoby, po której otwiera się spadek, niezależnie od wszelkich rozrządzeń testamentowych przez nią dokonanych, niektórym bliskim jej osobom z tytułu opieki, jaką nad nią sprawowały w określonym okresie poprzedzającym tę śmierć, jeżeli te bliskie osoby nie otrzymały z tytułu owej opieki żadnej darowizny ani żadnego wynagrodzenia. Poza tym, jak wskazuje sąd odsyłający, zapis ten jest w każdym wypadku należny obok zachowku, a beneficjent może zostać go pozbawiony tylko wtedy, gdy zachodzą przesłanki wydziedziczenia.

28 Należy zatem uznać, że poprzez swoje pytanie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 4 rozporządzenia nr 650/2012 w związku z art. 1 i art. 3 ust. 1 lit. a) tego rozporządzenia należy interpretować w ten sposób, że pojęcie „spraw dotyczących spadku” w rozumieniu tego art. 4 obejmuje zapis ustawowy przyznawany w następstwie śmierci osoby, po której otwiera się spadek, niezależnie od wszelkich rozrządzeń testamentowych przez nią dokonanych, niektórym bliskim jej osobom z tytułu opieki, jaką nad nią sprawowały w określonym okresie poprzedzającym tę śmierć, jeżeli te bliskie osoby nie otrzymały z tytułu owej opieki żadnej darowizny ani żadnego wynagrodzenia, przy czym zapis ten jest w każdym wypadku należny obok zachowku, a beneficjent może zostać go pozbawiony tylko wtedy, gdy zachodzą przesłanki wydziedziczenia.

29 Aby móc udzielić odpowiedzi na pytanie zadane przez sąd odsyłający, należy przypomnieć, że przy dokonywaniu wykładni przepisu prawa Unii należy brać pod uwagę nie tylko jego brzmienie, ale także jego kontekst oraz cele regulacji, której część on stanowi (wyroki: z dnia 17 listopada 1983 r., Merck, 292/82, EU:C:1983:335, pkt 12; a także z dnia 8 maja 2025 r., Pielatak, C-410/23, EU:C:2025:325, pkt 54 i przytoczone tam orzecznictwo).

30 Co się tyczy, w pierwszej kolejności, brzmienia istotnych dla sprawy przepisów rozporządzenia nr 650/2012, należy przypomnieć, że art. 4 tego rozporządzenia przewiduje, iż jurysdykcję do orzekania „co do ogółu spraw dotyczących spadku" mają sądy państwa członkowskiego, w którym zmarły miał swoje miejsce zwykłego pobytu w chwili śmierci.

31 Jeśli chodzi o pojęcie „dziedziczenia" w rozumieniu tego rozporządzenia, należy stwierdzić, że zgodnie z art. 1 ust. 1 owego rozporządzenia ma ono zastosowanie do „dziedziczenia majątku po osobach zmarłych".

32 Ponadto art. 3 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012 uściśla, że do celów tego rozporządzenia pojęcie „dziedziczenia" należy rozumieć jako „dziedziczenie majątku po osobie zmarłej[, które to pojęcie] obejmuje wszystkie formy przejścia składników majątku, praw i obowiązków na skutek śmierci, czy to na podstawie dobrowolnego rozrządzenia na wypadek śmierci, czy to w drodze dziedziczenia ustawowego".

33 Prawdą jest, jak zauważyła Komisja, że niemiecka wersja językowa art. 1 ust. 1 i art. 3 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012, które dotyczą, odpowiednio, zakresu stosowania tego rozporządzenia oraz zawartych w nim definicji, odnosi się do pojęcia „dziedziczenia majątku po osobie zmarłej" („Rechtsnachfolge von Todes wegen"), podczas gdy art. 4 owego rozporządzenia, który reguluje kwestię jurysdykcji ogólnej sądów danego państwa członkowskiego, odnosi się do pojęcia „spraw dotyczących spadku" („Erbsachen"). Niemniej w wielu innych wersjach językowych tego samego rozporządzenia, w szczególności w wersjach językowych bułgarskiej, hiszpańskiej, duńskiej, angielskiej, francuskiej, chorwackiej, włoskiej, litewskiej, maltańskiej, fińskiej i szwedzkiej, przepisy te nie zawierają takiej różnicy terminologicznej.

34 W tym względzie z utrwalonego orzecznictwa wynika zaś, że sformułowania użytego w jednej z wersji językowych przepisu prawa Unii nie można traktować jako jedynej podstawy jego wykładni lub przyznawać mu w tym zakresie pierwszeństwa względem innych wersji językowych. W przypadku wystąpienia rozbieżności między różnymi wersjami językowymi dany przepis należy interpretować z uwzględnieniem ogólnej systematyki i celu uregulowania, którego jest częścią (zob. wyroki: z dnia 27 marca 1990 r., Cricket St Thomas, C-372/88, EU:C:1990:140, pkt 18, 19; a także z dnia 4 września 2025 r., Hakamp, C-203/24, EU:C:2025:662, pkt 34).

35 W każdym razie nic nie pozwala przyjąć, że prawodawca Unii zamierzał nadać pojęciom „dziedziczenia majątku po osobie zmarłej" i „spraw dotyczących spadku" w rozumieniu rozporządzenia nr 650/2012 różne znaczenia, w związku z czym należy uznać, że pojęcia te są tożsame.

36 Należy jednakże również przypomnieć, że art. 1 ust. 2 tego samego rozporządzenia wymienia przypadki wyłączenia z jego zakresu stosowania. W szczególności art. 1 ust. 2 lit. g) rozporządzenia nr 650/2012 wyłącza z zakresu stosowania tego rozporządzenia „prawa i dobra powstające lub przenoszone inaczej niż w drodze dziedziczenia, na przykład w drodze darowizn". Ponadto art. 1 ust. 2 lit. e) tego rozporządzenia uściśla, że wyłączone są również „zobowiązania alimentacyjne inne niż zobowiązania powstające wskutek śmierci".

37 Wyłączenia te należy jednak interpretować w sposób ścisły [zob. podobnie wyrok z dnia 9 września 2021 r., UM (Umowa przeniesienia własności na wypadek śmierci), C-277/20, EU:C:2021:708, pkt 34].

38 W tym względzie Trybunał orzekł już, że jeżeli postanowienie zawarte w umowie dotyczącej spadku sprowadza się, podobnie jak w przypadku „darowizny” w rozumieniu art. 1 ust. 2 lit. g) rozporządzenia nr 650/2012, do dokonania darowizny, co ma jednak wywrzeć skutek dopiero z chwilą śmierci spadkodawcy, jest ono objęte zakresem stosowania tego rozporządzenia, a nie zakresem takiego wyłączenia [zob. podobnie wyrok z dnia 9 września 2021 r., UM (Umowa przeniesienia własności na wypadek śmierci), C-277/20, EU:C:2021:708, pkt 35].

39 Ponadto należy podkreślić, że w odniesieniu do zakresu stosowania rozporządzenia nr 650/2012 Trybunał oparł się na ustaleniu, zgodnie z którym główny cel danego przepisu prawa krajowego dotyczy dziedziczenia po osobie zmarłej, a nie kwestii związanych z jednym z wyłączeń wymienionych w art. 1 ust. 2 tego rozporządzenia, takich jak kwestie związane z małżeńskim ustrojem majątkowym, aby uznać, że przepis ten odnosi się do spraw spadkowych dla celów wspomnianego rozporządzenia (zob. podobnie wyrok z dnia 1 marca 2018 r., Mahnkopf, C-558/16, EU:C:2018:138, pkt 40).

40 Wynika z tego, że pojęcie „dziedziczenia” w rozumieniu art. 3 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012 zostało zdefiniowane szeroko, ponieważ – jak wspomniano w pkt 32 niniejszego wyroku – obejmuje ono „wszystkie formy przejścia składników majątku, praw i obowiązków na skutek śmierci”, w tym środki, których głównym celem jest dziedziczenie po osobie zmarłej i które stają się skuteczne z chwilą śmierci spadkodawcy.

41 W drugiej kolejności – wykładni tej nie podważa żaden element kontekstu, w jaki wpisują się art. 4 tego rozporządzenia oraz jego art. 1 i art. 3 ust. 1 lit. a). W szczególności z motywu 9 wspomnianego rozporządzenia wynika, że powinno ono stosować się do „wszystkich cywilnoprawnych aspektów dziedziczenia majątku po osobie zmarłej, a mianowicie wszystkich form przejścia składników majątku, praw i obowiązków na skutek śmierci”. Ponadto art. 23 ust. 1 tego samego rozporządzenia przewiduje, że prawu ustalonemu zgodnie z jego art. 21 lub 22 podlega „ogół spraw dotyczących spadku”.

42 Jeżeli chodzi, w trzeciej kolejności, o cele, do których realizacji dąży rozporządzenie nr 650/2012, po pierwsze, z motywów 7 i 8 rzeczonego rozporządzenia wynika, że jego celem jest w szczególności udzielenie pomocy spadkobiercom i zapisobiercom oraz innym osobom bliskim zmarłemu oraz wierzycielom spadkowym w dochodzeniu przez nich ich praw w kontekście postępowania spadkowego mającego skutki transgraniczne (wyrok z dnia 21 czerwca 2018 r., Oberle, C-20/17, EU:C:2018:485, pkt 49).

43 Po drugie, zgodnie z ogólnym celem tego rozporządzenia, wyrażonym w jego motywie 59 i polegającym na zagwarantowaniu wzajemnego uznawania wydanych w państwach członkowskich orzeczeń w przedmiocie dziedziczenia, motyw 34 owego rozporządzenia podkreśla, że zamysłem tego rozporządzenia jest wprowadzenie rozwiązań umożliwiających unikanie wydawania niedających się pogodzić orzeczeń w różnych państwach członkowskich. Cel ten wiąże się z zasadą jednolitości statutu spadkowego, skonkretyzowaną w szczególności w art. 23 ust. 1 rozporządzenia nr 650/2012, który precyzuje, że prawu ustalonemu zgodnie z przepisami rozporządzenia nr 650/2012 podlega „ogół spraw dotyczących spadku”. Zasada jednolitości statutu spadkowego leży zaś również u podstawy zasady ustanowionej w art. 4 rozporządzenia nr 650/2012, w zakresie, w jakim przepis art. 4 precyzuje, on także, że rzeczona zasada określa jurysdykcję sądów państw członkowskich do orzekania „co do ogółu spraw dotyczących spadku” (wyrok z dnia 21 czerwca 2018 r., Oberle, C-20/17, EU:C:2018:485, pkt 53–55).

44 Z orzecznictwa wynika także, że w celu przyczynienia się do skutecznego rozstrzygania sporów dotyczących dziedziczenia rozporządzenie nr 650/2012 wspiera jednolite traktowanie spadku. Trybunał wielokrotnie orzekał bowiem, że wykładnia przepisów tego rozporządzenia, która prowadziłaby do fragmentaryzacji dziedziczenia, byłaby niezgodna z celami owego rozporządzenia [wyrok z dnia 7 kwietnia 2022 r., V A i Z A (Jurysdykcja dodatkowa w sprawach spadkowych), C-645/20, EU:C:2022:267, pkt 37 i przytoczone tam orzecznictwo].

45 W niniejszej sprawie, jak wynika z postanowienia odsyłającego, środek taki jak sporny w postępowaniu głównym ma na celu wynagrodzenie pewnych wyświadczonych usług. W związku z tym wykazuje on z tego tytułu pewną analogię z wierzytelnością podlegającą prawu zobowiązań, jako że służy zrekompensowaniu bliskim zmarłego udzielonej mu przez nich opieki przy założeniu, że nie otrzymali oni za jego życia darowizny lub uzgodnionego wynagrodzenia.

46 Jednakże z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika, że środek ten, niezależnie od nadanego mu w prawie krajowym statusu „zapisu", wykazuje ścisły związek strukturalny ze sprawami spadkowymi, jako że może znaleźć zastosowanie dopiero w następstwie śmierci osoby, po której otwiera się spadek, a jego konstrukcja prawna jest nierozerwalnie związana z dziedziczeniem. W szczególności mające zastosowanie prawo austriackie stanowi, że ów środek znajduje zastosowanie niezależnie od wszelkich rozrządzeń testamentowych dokonanych przez spadkodawcę, a w każdym wypadku jest należny obok zachowku i może zostać cofnięty tylko wtedy, gdy zachodzą przesłanki wydziedziczenia. Ponadto środek sporny w postępowaniu głównym został przewidziany wyłącznie na rzecz osób bliskich zmarłego, za które uznaje się osoby należące do kręgu jego ustawowych spadkobierców, ich małżonka, zarejestrowanego partnera lub konkubenta oraz ich dzieci, a także konkubenta zmarłego i jego dzieci. Wynika z tego, że główny cel tego środka dotyczy praw opiekuna w ramach dziedziczenia.

47 Należy również zauważyć, że rozporządzenie nr 650/2012 nie wyłącza wyraźnie ze swego zakresu stosowania środka takiego jak sporny w postępowaniu głównym i że nie wydaje się również, aby taki środek był objęty jednym z wyłączeń wymienionych w pkt 36 niniejszego wyroku ani jednym z innych przypadków wyłączenia wskazanych w art. 1 ust. 2 rozporządzenia nr 650/2012.

48 W związku z tym, w świetle informacji przedstawionych przez sąd odsyłający, ów środek jawi się – z zastrzeżeniem ustaleń, których powinien dokonać ten sąd – jako odnoszący się głównie do spraw spadkowych w rozumieniu rozporządzenia nr 650/2012.

49 Tym samym, mając na uwadze informacje przedstawione przez sąd odsyłający, należy przyjąć, iż środek taki jak sporny w postępowaniu głównym jest objęty zakresem stosowania rozporządzenia nr 650/2012.

50 W świetle całości powyższych rozważań odpowiedź na pytanie sądu odsyłającego winna brzmieć: art. 4 rozporządzenia nr 650/2012 w związku z art. 1 i art. 3 ust. 1 lit. a) tego rozporządzenia należy interpretować w ten sposób, że pojęcie „spraw dotyczących spadku" w rozumieniu tego art. 4 obejmuje zapis ustawowy przyznawany w następstwie śmierci osoby, po której otwiera się spadek, niezależnie od wszelkich rozrządzeń testamentowych przez nią dokonanych, niektórym bliskim jej osobom z tytułu opieki, jaką nad nią sprawowały w określonym okresie poprzedzającym tę śmierć, jeżeli te bliskie osoby nie otrzymały z tytułu owej opieki żadnej darowizny ani żadnego wynagrodzenia, przy czym zapis ten jest w każdym wypadku należny obok zachowku, a beneficjent może zostać go pozbawiony tylko wtedy, gdy zachodzą przesłanki wydziedziczenia.

W przedmiocie kosztów

51 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 4 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego w związku z art. 1 i art. 3 ust. 1 lit. a) tego rozporządzenia

należy interpretować w ten sposób, że:

pojęcie „spraw dotyczących spadku” w rozumieniu tego art. 4 obejmuje zapis ustawowy przyznawany w następstwie śmierci osoby, po której otwiera się spadek, niezależnie od wszelkich rozrządzeń testamentowych przez nią dokonanych, niektórym bliskim jej osobom z tytułu opieki, jaką nad nią sprawowały w określonym okresie poprzedzającym tę śmierć, jeżeli te bliskie osoby nie otrzymały z tytułu owej opieki żadnej darowizny ani żadnego wynagrodzenia, przy czym zapis ten jest w każdym wypadku należny obok zachowku, a beneficjent może zostać go pozbawiony tylko wtedy, gdy zachodzą przesłanki wydziedziczenia.

Podpisy